

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Na poti v Prago.

Danes popoldne so se odpeljali s posebnim vlakom h kongresu slovanskega učiteljstva v Prago zastopniki in zastopnice slovenskega, hrvaškega, srbskega in bolgarskega učiteljstva, vseh skupaj okrog 300 učiteljev in učiteljic.

V Prago potujejo najboljši reprezentanti slovanskega juga, da v zvezi s slovanskim severom store važne sklepe, ki naj bodo uresničeni v blagor ljudstva, šolstva in učiteljstva.

Kraljeva Praga se pripravlja, da najsi-jajnejše in najgostoljubnejše sprejme mile brate in sestre. Z njimi potujejo tja naši najiskrenejši pozdravi in naše vroče želje, da bi njih delo in posvetovanje rodilo najlepše sadove.

V Pragi se osnuje Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji, ki bo štela okrog 25.000 članov. To bo nepremagljiva armada!

Iz Prage naj se vrnejo vsi v svoja domovja z ojačenimi močmi, da poprimejo za kulturno delo na polju šolstva in stanovske organizacije z novimi, krepkimi silami!

Bodi vsem bivanje v Pragi najprijetnejše! Na zdar! Živio!

Poziv!

Velika radost se nas je polastila, ko smo zvedeli, da zboruje dne 6., 7. in 8. septembra letos naša dična „Zaveza“ v solnčni Gorici. Takoj se je sestavil podpisani pripravljali odbor, ki ukrene vse potrebno, da sprejme naj-dostojnejše vse stanovske tovariše in tovarišice.

Kjerkoli je do danes zborovala naša „Zaveza“, povsod so jo sprejeli z odprtimi rokami, povsod se je priredil veličasten sprejem vzgojevalcem in prijateljem naše mladine. Žal, da Vam ne bomo mogli nuditi takega sprejema v Gorici zaradi neugodnih goriških razmer.

Zagotavljam Vas pa, da Vam bodo odprta vsa naša srca in tudi naše slovensko

prebivalstvo se gotovo izkaže najprijaznejše došlemu učiteljstvu iz drugih kronovin.

Dragi tovariši, cenjene tovarišice!

Pohitite torej v največjem številu h glavni skupščini naše „Zaveze“ na jug in pokažimo svetu, v kako močni falangi je organizovano slovensko učiteljstvo. S tem si pridobimo moč in veljavo med ljudstvom; pridobimo si pa tudi prijateljev, ki nas bodo podpirali v naših težnjah!

Na veselo snidenje v Gorici!

Priljubljeni odbor za XX. glavno skupščino v Gorici,
dne 25. julija 1908.

Slov. učiteljice, hajdimo v Zagreb!

Dne 19. t. m. imajo hrvaške učiteljice veliko skupščino v Zagrebu. Ideja jugoslovanske vzajemnosti prodira vse stanove — v vse sloje našega naroda. Zanj sodelujejo književniki, umetniki, učitelji, politiki — vsak po svoji moči, po svojem znanju. Da se uresniči lepa ideja, bi imeli združeni Hrvati in Slovenci zgradbo — utrdbo, ki bi z njo kljubovali vsem navalom zunanjih sovražnikov. A pravijo, da vsaki hiši moč podpira le en vogel — žena tri. Tedaj treba pri naši zgradbi slovanske žene — združenih Slovenk in Hrvatice, ki bi s skupnimi silami pomogle k tej mogočni zgradbi. Za to svrhu se moramo pobliže seznaniti Slovenke s Hrvatimi. — Da se moremo od naših južnih sester marsikaj naučiti, nas je osvedočilo „Letno poročilo“ društva slovenskih učiteljic iz l. 1906. — prinašajoč nam črtice iz organizacije hrvaških učiteljic. A sedaj se nam nudi prilika, ogledati si njih delovanje od blizu — razgovoriti se z njimi v njih blagodonečnem jeziku — spoznati jih iz lic v lice. Njih težnje so tudi naše težnje — njih smotri — naši smotri. Zato vse slovenske učiteljice, ki jim je le količkaj mogoče — dne 19. avgusta — v kraljevi Zagreb!

Odbor

društva slov. učiteljic.

Inkvizitorji.

+ Ljudje — ali so še ljudje? — ki sede v uredništvu „Slovenca“ in pišejo članke proti učiteljstvu — glej imenovanega lista štev. 169. in 172. — so ali popolnoma posiroveli ali pa dozorevajo za blaznico na Studencu. Drugače si teh sirovih izbruhov slepe strasti in gorostasne domišljivosti ne moremo razlagati.

Vse svoje strelce, otrovane z žolčem besnega sovraštva, so sedaj namerili na učiteljstvo. To stoji čvrsto in neomajno na stališču svojega prepričanja. Seveda: seksualna filozofija kakšnega ekslemenatarja ali prostaška hujskarija kakšnega imunega celibatarja ne more učiteljstva spraviti na druga pota in ga tudi ne bo spravila, in sicer že zato ne, ker ima samo do sebe preveč spoštovanja.

Lahko rečemo, da se ni zadnje desetletje nihče s tako pobesnelostjo bojeval proti učiteljstvu, kakor so se klerikalci, katerih jedro ustvarjajo škof in duhovniki, namestniki učnika resnice in ljubezni! In to na Slovenskem, specialno na Kranjskem! Tudi drugod imajo klerikalce, toda ti so krotka jagneta v primeri s kranjskimi fanatikami.

A kar piše „Slovenec“ zadnje dni, to presega celo glasoviti Krekov „Pons asinorum“. Lepe lavorike slave si spletajo ti prečastiti gospodje. Toži se jim po krvavih časih „svete“ inkvizicije. Pa bila bi tudi slast, rezati političnemu nasprotniku jermena iz žive kože. To koprnjenje po gorki človeški krvi razumemo takoj, ako čitamo prilogo k 172. štev. „Slovenca“, kjer zagovarja — smrtno kazn!

Smrtna kazen! — To bi najrajši izvršili naši novodobni inkvizitorji nad vsem onim učiteljstvom, ki se jim ni brezpogojno vrglo pod peto. Pa zakaj vse to? Tega — žal — „Slovenec“ ne pove. Njegovo natolcevanje je pavšalno, njegova pisava grozi in žuga, njegove infamije kličejo na poboj!

V štev. 169. piše: „Vsekako se morajo najti sredstva, da se v okoliščini napredujoči demoralizaciji in protiverskemu cinizmu, ki je zavladal v velikem delu učiteljstva.“

A kje se kaže ta „napredujoča demora-

lizacija“, ta „protiverski cinizem“ — tega seveda „Slovenec“ ne pove. Njegov člankar je prevzel ulogo tistega cigana, ki je sam kradel, a ko so ga zasledovali, sam kričal: Primate tatu! —

Dekan Koblar govori na banketu, da imajo kateheti pri pouku veronauka mnogo lažje stališče kot so ga imeli poprej, ker so uspehi spričo delavnosti učiteljstva v ljudski šoli tudi v drugih predmetih od leta do leta boljši, kar vpliva indirektno jako dobro tudi na pouk v veronauku; zatrjuje, da so se razmere med duhovščino in učiteljstvom v novejšem času znatno ublažile; zagotavlja, da bo mogoče — vsaj kar se tiče vzgoje in pouka v šoli — delati obojestransko skupno; napija delavnemu učiteljstvu kranjskega okraja — v istem hipu pa pišejo obrekljivi fantalini v škofovem glasilu o — napredujoči demoralizaciji in o protiverskem cinizmu!

To je tako velika lumparija s tako prozornim denuncianstvom, da bi tisti nesramnež zaslužil palice in zausnice na sredi ceste pri belem dnevu! In če ne bo miru, če bodo ljudje brez otrok in taki, ki so ušli iz lemenata, na tak brezstiden način blatili in sramotili pošteno, vestno in naporno delo učiteljstva, se res utegne zgoditi, da pride do boja na pesti!

Kakor se širi ostudna bolezen, tako raste lumparija teh inkvizitorjev. Brez sramu in vesti brodiyo po blatu obrekovanja. Poleg tega se napihujejo od ošabnosti, da se poštemu človeku gnusi. Lumparija, denuncianstvo, ščuvanje in ošabnost — to je signatura, da se Bogu usmili!

V štev. 172. piše „Slovenec“: „Morebiti pa mislijo liberalni učitelji, da bodo nastopili proti našemu mladinskemu glasilu, kakor so svojčas nastopali proti „Domoljubu“, ki so ga otrokom prepovedali domov nositi in brati?... Gospodje le poizkusite! To pa povemo že danes: Proti učitelju, ki se bo kaj takega predznil, bomo nastopili z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago — le en sam učitelj naj se spozabi tako daleč, da bo mladež v šoli teroriziral in jo odvracati izkušal od naših listov, ali pa jo z nedopustno agitacijo silil za „Domače smetišče“, ta naj bo pripravljen, da ga

LISTEK.

† Janez Jesenko.

Po dolgi in mučni bolezni je preminul gospod šolski svetnik Janez Jesenko. Dolgo že so bili tržaški Slovenci pripravljeni na katastrofo; aendar je vest o Jesenkovi smrti globoko pretresla vse.

Z njim izginja iz vrste živih odličnih delavcev na slovstvenem polju slovenskem, vzoren učitelj in vzgojevalec naše mladine, kremenit značaj, ki je v svoji zvestobi do lastnih nazorov ni poznal nikakega transigiranja, moč, čigar ljubav do domovine in svojega rodu je bila uprav idealna, a njegova ljubezen do slovenske učeče se mladine naravnost brezmejna, in pa človek, ki je pod navidezno trdo vnajnostjo nosil najmehekše srce in najčuvstvenejšo dušo. —

O tem more pripovedovati nešteto njegovih bivših učencev, ki jim je pokojni Janez

Jesenko posvečal vso svojo ljubav in svojo skrb. Javno življenje slovensko šteje danes veliko vrsto moč, ki delujejo za blagor in napredek naroda v najrazličnejših pozicijah in ki nam jih je vzgojil Janez Jesenko. Ni jim bil pokojnik samo vzoren učitelj, ampak tudi pravi ljubeči — oče. Širom domovine je moč, ki gotovo, doznaviš o Jesenkovi smrti, porose na sveži grob solze in usade nanj cvetko najresnišnje, globoko čutene — hvalečnosti. Uprav ganjive so reminiscence in epizode, ki jih pripovedujejo izza Jesenkovega učiteljevanja njegovi bivši učenci in ki pričajo, kako jim je bil pokojnik pravi oče, ki neprestano skrbi za bodočnost svoje ljubljene dece. Ves svoj veliki vpliv in avtoriteto, ki jo je imel v zboru profesorjev, je zastavljal, ko je videl, da je kateri njegovih miljenec v nevarnosti. Z eno besedo lahko rečemo: marsikateri, ki je danes v dobri poziciji, bi bil morda izgubljen, da ni bilo Janeza Jesenka.

Se ene vrline pokojnikove se moramo tu posebno spominjati: njegove radodarnosti. Bilo

je v njem žarko srce za usodo svojega naroda, a ta njegov patriotizem je nahajal vsekdar izraza — v odprti roki. Kadarkoli je izšel apel na slovensko požrtvovalnost v plemenite namene, vsekdar je bil Jesenko med prvimi, ki so storili svojo rodoljubno dolžnost. Ali dosledno je odklanjal vsako hvalo, vsako laskanje mu je bilo do kraja zoprno; ko je dajala desnica, ni hotel, da bi vedela za to levica.

In pri vsem tem, da ga je visoko cenil ves slovenski svet, da je njegovo ime z zlatimi črkami zabeleženo v sodobni kulturni zgodovini slovenskega naroda, da je bil najpresrečnejši ljubljani od vseh svojih učencev, da smo vsi tržaški Slovenci brez razlike stanu in mišljenja gledali nanj z najvišjim spoštovanjem, da smo se ponašali z njim pred svojim slovenskim in drugorodnim svetom, da ga je tudi ta poslednji visoko cenil, da pokojnik — z eno besedo — ni imel nasprotnika med nami, pač pa nešteto občudovalcev in prijateljev; da so se od kompetentnih strani in tudi z najvišjega mesta izrekala priznanja njegovih vrlin kakor učitelju

in vzgojevalcu, vžlic vsemu temu je bil pokojnik in ostal do smrti — skromen moč, pravi sin naše zdrave slovenske matere, pristen tip jedrnatega Gorenjca: odkrit, brez fraze, brez praznih komplimentov, ali vsekdar pošten in lojal — svetovalec.

Z Janezom Jesenkom izginja markantna pojava iz našega tržaškega življenja. Težko ga bomo pogrešali, pozabimo ga pa ne — nikdar! V svojih srcih mu postavimo večen spomenik — iskreno, bogato zaslužene hvalečnosti!

* * *

Prof. Janez Jesenko se je rodil v Poljanah na Gorenjskem dne 7. oktobra leta 1838. kot sin kmetijskih posestnikov. Ko je dovršil domačo ljudsko šolo, je vstopil jeseni l. 1851. v državno gimnazijo v Ljubljani, kjer je položil zrelostni izpit l. 1859. Šel je potem na Dunaj in obiskoval modroslovno fakulteto na tamošnji univerzi. Svoje učiteljevanje je pričel l. 1863. kot suplenta na goriški državni gimnaziji. O Veliki noči l. 1867. je prišel za profesorja zemljepisa